

Prof. Alicja Paleta-Bugaj
Sztuki Muzyczne, dyscyplina artystyczna: Instrumentalistyka
UMFC w Warszawie
e-mail: paletabugaj@gmail.com

Warszawa 16.12.2017 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Sławomira Wilka pt. "Rola dynamiki w kształtowaniu ekspresji sonat fortepianowych op.14 nr 2, op.27 nr 2, op.81a oraz op.111 Ludwiga van Beethovena"

Zleceniodawcy

Akademia Muzyczna im. St. Moniuszki w Gdańsku - pismo z dnia 11.10.2017 r. zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt. 2).

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego AM w Gdańsku nr 43/2008-2009 podjętej na posiedzeniu w dniu 28 września 2009 r. wszczęcia, na wniosek Pana mgr Sławomira Wilka przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka .

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65. poz. 595, ze zmianami Dz. U. nr 164, poz. 1365 z dnia 17.08.2005 r., tekst jednolity art. 6 ust. 1, 3) Rada Wydziału Instrumentalnego AM w Gdańsku posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka. Do nadesłanego mi przez przewodniczącego Rady pisma sygnowanego datą 11.10.2017 informującego o wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej mgr Sławomira Wilka pt. "Rola dynamiki w kształtowaniu ekspresji sonat fortepianowych op.14 nr 2 ,op.27 nr.2, op.81a oraz op.111 Ludwiga van Beethovena" została dołączona pełna dokumentacja z posiedzenia Rady Wydziału Akademii Muzycznej w Gdańsku.

Stwierdzam, że w świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 14 ust. 2 pkt. 2, Rada Wydziału Instrumentalnego w Gdańsku podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej mgr Sławomira Wilka.

Podstawowe dane o kandydacie

Sławomir Wilk urodził się w 1982 r. w Szczecinie, gdzie odbywał podstawową i średnią edukację muzyczną. Wyższe studia pianistyczne ukończył w Akademii Muzycznej w Gdańsku w klasie prof. Waldemara Wojtała. Swoje umiejętności rozwijał uczestnicząc w licznych kursach mistrzowskich (m.in. prof. prof. W. Obidowicz, B. Riengoissen, D. Joffe, K. Kenner) oraz na studiach w Royal Irish Academy of Music u prof. J. O'Conora. Ukończył też Letnią Akademię Muzyczną w Lipsku.

Jest laureatem wielu konkursów pianistycznych i kameralnych: m.in. III nagrody na konkursie im. F. Chopina w Mariańskich Łaźniach i w Darmstadt, IV na Konkursie im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy, II na Ogólnopolskim Konkursie im. F. Chopina w

Warszawie, I nagr. na Konkursie Muzyki kameralnej im. J. Brahmsa w Gdańsku. Posiada tytuł laureata „Estrady Młodych” w Słupsku.

Występuje jako solista i kameralista w kraju i za granicą.

Ma w swoim dorobku liczne nagrania solowe dla radia i telewizji. (m.in. nagrał dla firmy DUX wraz z B. Niziołem Podwójny koncert F. Mendelssohna.

Od roku 2005 jest zatrudniony jako asystent w Katedrze Fortepianu Akademii Muzycznej w Gdańsku.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Sławomira Wilka pt. „Rola dynamiki w kształtowaniu ekspresji sonat fortepianowych op.14 nr 2, op.27 nr.2, op.81a oraz op.111 L.van Beethovena” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektrycznym oraz opisu, stanowiącego łącznie pracę pod powyższym tytułem.

Dzieło artystyczne na płycie CD obejmuje następujące sonaty fortepianowe Ludwiga van Beethovena”

1. Sonata G-dur op.14 nr 2
2. Sonata *quasi una fantasia* cis-moll op.27 nr 2
3. Sonata Es-dur op.81 a *Les Adieux*
4. Sonata c-moll op.111

Nagrania dokonano w Sali Bogusława Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie w 2013 r.

Moja ogólna ocena dokonanych przez p. Sławomira Wilka nagrań powyższych sonat jest bardzo pozytywna. Pianista wykazuje się dużą dojrzałością, wrażliwością oraz znajomością stylu i wyczuciem formy. Kolejne na nagraniu sonaty otrzymują swój właściwy i przemyślany kształt interpretacyjny, często bardzo indywidualny, ale zawsze zgodny z zasadniczą intencją kompozytora. Wykonanie cechuje bardzo wyraźna narracja, klarowność wszystkich elementów muzycznych i szczególna odpowiedzialność za realizację zapisu muzycznego. Beethovenowski język przekazywany przez pianistę jest tu bardzo czytelny, oparty na wnikliwej analizie poszukującej wewnętrznego sensu muzycznego. Poparte jest to bardzo dobrą pianistyką również w sensie technicznym. Pan S. Wilk dysponuje dużymi możliwościami w zakresie artykulacji, biegiwości palcowej, precyzji dźwiękowej oraz właściwym i kontrolowanym stosowaniem pedalizacji. Istotnym i zwracającym moją uwagę aspektem tego wykonania jest dysponowanie czasem muzycznym w obszarze wskazówek agogicznych sugerowanych przez Beethovena. Pianista słusznie zakłada ich realizację w sposób bardzo sumienny, ale czasami robi wrażenie zbyt ostrożnych wyborów, co ogranicza miejscami spontaniczny, lub bardziej sugestywny przekaz artystyczny. W zakresie materii dźwiękowej i brzmieniowości wykonywanych utworów moje wrażenia - generalnie pozytywne - zawierają jednak pewne wątpliwości, w dużej mierze związane z techniką i warunkami nagrania od strony technicznej (bardzo duży pogłos w sali a instrument o stosunkowo jasnej barwie dającej chwilami efekt ostrości dźwięku).

Wszystkie cztery sonaty wykonane przez p. Sławomira Wilka posiadają cechy właściwej stylistyki i ze zrozumienia treści muzycznej.

Sonata G-dur op.14, zachowana w odpowiednim dla wczesnego stylu

beethovenowskiego klimacie, cechuje się dużą przejrzystością, precyzją i selektywną artykulacją. Propozycja interpretacyjna pianisty w II części nie zupełnie zgadza się z moim wyobrażeniem, ale konsekwencja w prezentacji jej pozwala zaakceptować również taką wizję utworu.. Należy też podkreślić dużą dokładność pianisty w realizacji oznaczeń kompozytora dotyczących relacji ekspresyjnych.

Sonata cis -moll, op.27 poprzez pięknie ukazaną wizję „światła” w I części wprowadza nas w nową erę twórczości Beethovena. Pianista uzyskuje tu wewnętrzny spokój i prostotę m.in. przez płynne tempo, odpowiedni dźwięk i tworzenie planów. III część wyzwała właściwy potencjał energetyczny, chociaż czasami końcowe akordy brzmią zbyt ostro (vide uwagi o właściwościach fortepianu na którym odbywało się nagranie).

Sonata Es -dur 81 a jest kolejnym przykładem na dojrzałość i analityczne myślenie artysty posługującego się bardzo dobrą techniką pianistyczną i świadomością emocjonalną. Jednak II cz. (oznaczenie tempa Andante) wydaje mi się zbyt rozciągnięta w czasie co powoduje, że odczuwalną jednostką staje się ósemka a nie ćwierćnuta przez co wymowa zaprogramowanego przez Beethovena nastroju traci na sile. Efektowny i bardzo sprawny technicznie finał potwierdza znowu duże walory artystyczne i wykonawcze pianisty.

Sonata c- moll op.111 to szczytowe osiągnięcie w twórczości fortepianowej Beethovena stawia przed pianistą szczególne wyzwanie. Sławomir Wilk w dużej mierze zdaje egzamin z artystycznego i filozoficznego odczytania tego niezwykłego dzieła stwarzając bogatą przestrzeń emocjonalną i kolorystyczną. Zwraca tu uwagę duża staranność w doborze środków natury wyrazowej jak i technicznej oraz właściwe dysponowanie czasem muzycznym. Bardzo wolne tempo II części (zgodne zresztą z oznaczeniem kompozytora) tworzy odpowiedni klimat dla przekazu transcendentalnych wartości artystycznych, ale staje się też w pewnym stopniu problemem w utrzymaniu tego „nieziemskiego” klimatu do samego końca utworu.

Praca pisemna pod tym samym tytułem jest opisem dzieła artystycznego i spełnia wszelkie warunki dysertacji doktorskiej.

Zasadniczym zadaniem jakie autor wyznacza sobie w tytule pracy jest szczegółowa analiza intencji kompozytora w zakresie dynamiki i wykazanie jej zależności z ekspresją jako jednej z podstawowych warunków w przekazie dzieła muzycznego. Dlatego też temu elementowi poświęcona jest obszerna część pracy zarówno w kontekście artystycznym jak i psychologiczno-filozoficznym. Rozważania dotyczące pojęcia ekspresji poprzedza bardzo ciekawy rys historyczny ukazujący ewolucję tego zjawiska na przestrzeni wieków. W tematykę zjawisk związanych z ekspresją wprowadza autor pojęcie „Teorii Persony” „zakładającej istnienie wirtualnego narratora”. Daje to pretekst do dalszych rozważań na ten temat sztuki wykonawczej, w których zostają ukazane interesujące i alternatywne teorie dotyczące m.in. percepcji w sztuce.

Równie ciekawie, w oparciu o doskonale źródła tematyczne odnosi się wreszcie autor do zagadnienia samej dynamiki w bardzo szerokim zakresie historycznym i estetycznym ukazując wyraźny związek między natężeniem dźwięku a istotą tego co on wyraża. Zasadniczym rozdziałem, w którym autor konfrontuje oznaczenia dynamiki przez kompozytora ze swoimi odczuciami, sposobem odczytywania ich oraz realizacji jest rozdział pt. „Dynamika w wybranych sonatach L.van Beethovena i jej znaczenie dla ekspresji utworu”. Pan Sławomir Wilk wykazuje się wielką wnikliwością, analitycznym myśleniem i dużą wiedzą. W sposób precyzyjny z imponującą dokładnością „podąża” za oznaczeniami dynamiki (i nie tylko) dokonanej przez Beethovena, wyciągając z tego wnioski zarówno natury emocjonalnej jak wykonawczej. Analiza ta dokonuje się w bardzo wielu płaszczyznach (np. najczęściej i najrzadziej spotykane oznaczenia dynamiczne, *sforzato* jako zjawisko brzmieniowe itp.).

Ten precyzyjnie i znakomicie merytorycznie przeprowadzony „ogład” zjawisk dynamicznych oraz logicznie i sugestywnie ukazany ich wpływ na ekspresję dzieła muzycznego dopełnia się przez ukierunkowanie ich na intencje kompozytora jako podstawowy warunek wykonawczy. Stanowi to według mnie bardzo istotną wartość pracy świadcząca o wielkiej wiedzy, świadomości artystycznej i odpowiedzialności autora.

Bardzo trafnie przytacza on też myśli wielkich autorytetów w dziedzinie filozofii sztuki (m.in. pojęcie „dialektyki wolności i konieczności”) oraz muzyki . Uważam też , że ciekawym i skutecznym w procesie omawianych zagadnień „zabiegiem „ jest wprowadzenie w tok indywidualnych rozważań analizy nagrań Daniela Barenboima i Andreasa Schiffa. Pan S. Wilk często odważnie podejmuje też polemikę z propozycjami wielkich muzyków , jednocześnie traktując ich interpretacje (różniące się czasami od siebie) jako źródło inspiracji dla swoich poszukiwań artystycznych.

Praca mgr Sławomira Wilka , ma prawidłową konstrukcję od strony formalnej, oraz cechuje ją zarówno naukową dociekliwość w w odczytywaniu i określaniu oznaczeń muzycznych jak też głęboko przemyślane poszukiwania prawdy muzycznej . Merytoryczne omawianie kolejnych sonat łączy się z pojęciem emocjonalności , a relacje dynamiczno-wyrazowe ewoluują adekwatnie do rozwoju języka muzycznego Beethovena. Oczywiście apogeum tych refleksji następuje w opisie Sonaty op 111 ,gdzie otrzymujemy propozycje wizji ostatecznych . Autor podsumowuje to tak: "Świadomość końca staje się coraz bardziej przytłaczająca. Pojawiają się krótkie....dwu lub trzydzięciowe struktury. Nasycone są głębią wielu, odnoszących się być może do ludzkiej kondycji, znaczeń. Imitujące westchnienie motywy prowadzą nas ku pogodzeniu się z nieuchronnością losu (jakże inaczej w tym kontekście zabrzmia *sforzato*)".

Praca doktorska mgr S. Wilka napisana jest z wielkim zaangażowaniem i wewnętrznym przekonaniem o wartości i celowości podejmowanych zagadnień. Charakteryzuje się wewnętrzną logiką tworząc prawidłową znaczeniowo treść i formę. Posiada dobrze skonstruowaną budowę i czytelny podział na poszczególne ,określone tematycznie części. Biografia jest bardzo obszerna, różnorodna i związana ściśle z materiałem tematycznym. Język i stylistyka poprawne i w sposób bardzo właściwy wyrażające zawarte w pracy treści.

Konkluzja

Pracę doktorską mgr Sławomira Wilka oceniam bardzo pozytywnie . Autor już poprzez wielce ambitny wybór tematu postawił sobie niezwykle trudne i odpowiedzialne zadanie, z którego znakomicie się wywiązał .W sposób przekonujący , w formule pracy o charakterze naukowym uzasadnił postawione tezy. W szerokim obszarze wiedzy w oparciu o fachową literaturę przedmiotu ukazał swoje indywidualne i przemyślane rozwiązania dotyczące materii tematu. Uważam, że stanowi to istotne i użyteczne źródło inspiracji twórczej, a tym samym stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny muzycznej reprezentowanej przez kandydata.

Stwierdzam, że dzieło artystyczne mgr Sławomira Wilka spełnia wymagania art.13 Ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki z 14.03.2003 roku .

prof. Alicja Paleta-Bugaj